

# **Informe sobre cohesió i fragmentació social a la Catalunya actual**

NATXO SOROLLA  
Professor de la URV  
Membre de la Xarxa CRUSCAT - IEC

## Índex

1. La diversitat sociolingüística i la cohesió social
  - 1.1. Les llengües com a element d'identificació
  - 1.2. Integració dels nouvinguts
    - 1.2.1. La diversitat sociolingüística sobrevinguda
    - 1.2.2. Són prou eficaços els processos d'inclusió social?
    - 1.2.3. Inclusió en les competències lingüístiques
    - 1.2.4. Inclusió en el comportament sociolingüístic: convergència lingüística
  - 1.3. Xarxes de cohesió social
    - 1.3.1. Llengua de la parella
  - 1.4. Llengua i posició política

### Referències

NOTA METODOLÒGICA: Bona part dels resultats que es mostren en aquest apartat són producte de l'explotació de l'Enquesta d'Usos Lingüístics de la Població (EULP) de 2013, a Catalunya (Generalitat de Catalunya *et al.*, 2018). Ha estat possible analitzar aquestes dades gràcies a la cessió de la matriu per a aquest objectiu per part de la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya.<sup>1</sup>

---

1. Després de la redacció d'aquest informe s'ha desenvolupat l'EULP de 2018 (Generalitat de Catalunya, 2019).

# 1

## La diversitat sociolingüística i la cohesió social

### 1.1. *Les llengües com a element d'identificació*

La influència dels factors de diversitat sociolingüística en la consolidació de la cohesió social és evident. Al mateix temps, és obvi que la diversitat de les llengües presents en qualsevol societat —les llengües d'origen o llengües primeres dels diferents sectors de la població, les llengües usades en les activitats professionals o de lleure, les llengües de la multitud de visitants que acull una societat com la nostra, les llengües reconegudes oficialment (o no) en l'ordenament jurídic, etc.— és indestriable dels altres factors socials i econòmics de diversitat.

La resposta a les preguntes que es formulen se centrarà, lògicament, en la dimensió sociolingüística, però inclourà les referències que es considerin necessàries a altres aspectes de diversitat.

En aquest cas, les preguntes fan referència a *les llengües com a element d'identificació* entre els grups que les comparteixen i de delimitació o demarcació respecte als altres grups lingüístics, i al paper de la llengua pròpia de Catalunya com a factor d'identificació i pertinença que pot ser un factor de cohesió social.

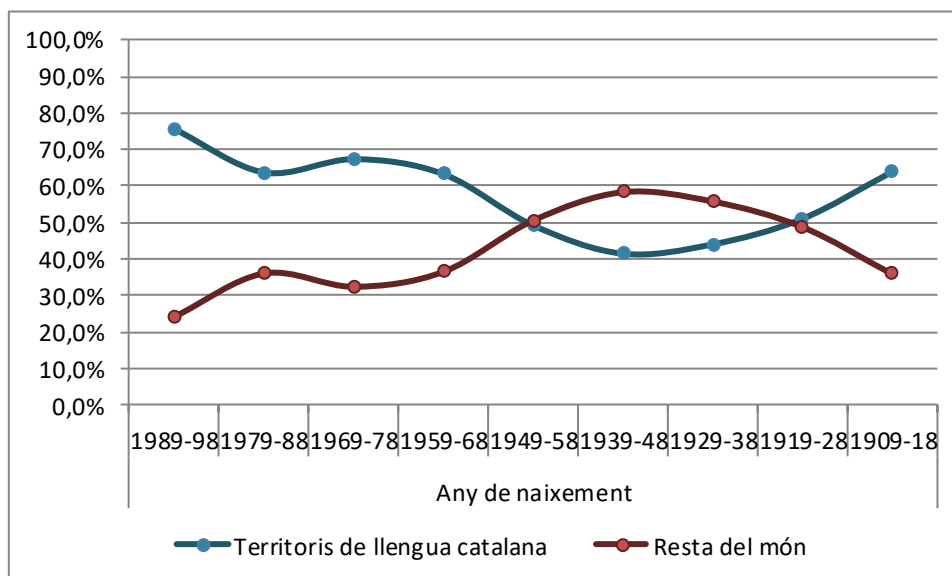
### 1.2. *Integració dels nousvinguts*

*Creieu que, amb la diversitat sociolingüística sobrevinguda, els processos d'inclusió sociocultural són prou eficaços?*

#### 1.2.1. *La diversitat sociolingüística sobrevinguda*

Si dividim la població en grups d'edat de deu anys, només una cohort té més població nascuda fora dels territoris de llengua catalana: els nascuts a les dècades dels trenta i dels quaranta. Aquests grups superen ja l'edat de jubilació, en l'actualitat. La proporció de població autòctona és clarament superior en les generacions nascudes a partir dels anys seixanta, que és la població actualment activa. Les generacions més joves tenen, fins i tot, una proporció d'autòctons notablement superior, perquè, en part, l'any 2013 encara no havien rebut migracions laborals, que es produeixen a partir dels divuit anys. Vegem-ho en el gràfic 1.

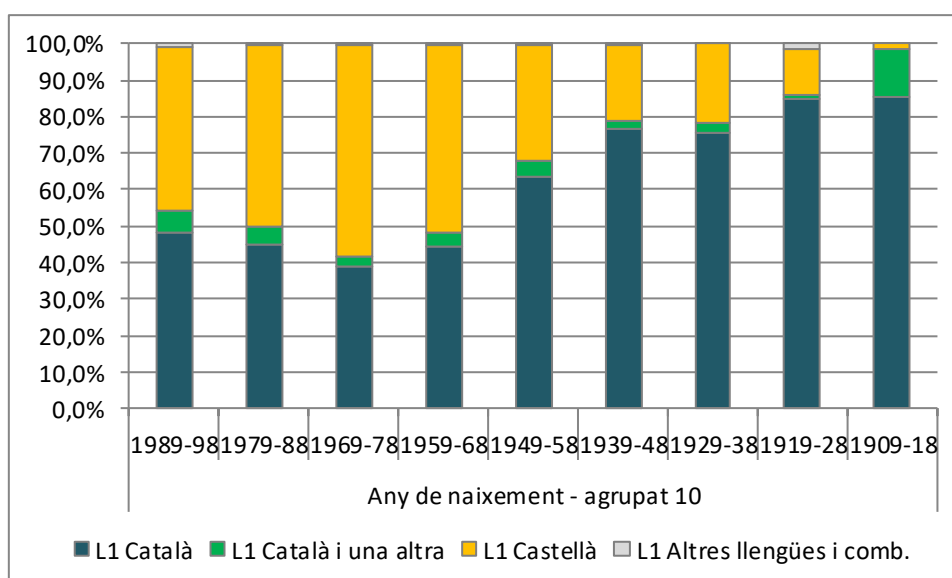
GRÀFIC 1. *Origen geogràfic dels enquestats segons l'any de naixement en percentatge*



FONT: EULP, 2013.

Amb tot, bona part dels autòctons descendeixen de progenitors nascuts fora dels territoris de llengua catalana (TLC), i aquest origen familiar divers ha fet que augmenti també **la diversitat en l'origen sociolingüístic de la població autòctona** cohort rere cohort, amb l'increment de la proporció de castellanoparlants inicials. Aquest augment arriba al seu màxim en la generació dels autòctons nascuts els anys setanta —que en l'estudi de l'any 2013 tenen entre trenta-cinc i quaranta-cinc anys— amb una proporció de sis autòctons castellanoparlants inicials per cada quatre de catalanoparlants. Amb tot, **les cohorts autòctones més joves tenen una proporció major de catalanoparlants** que els seus antecessors, i ja mantenen una proporció similar de catalanoparlants i castellanoparlants inicials. Vegem-ho en el gràfic 2.

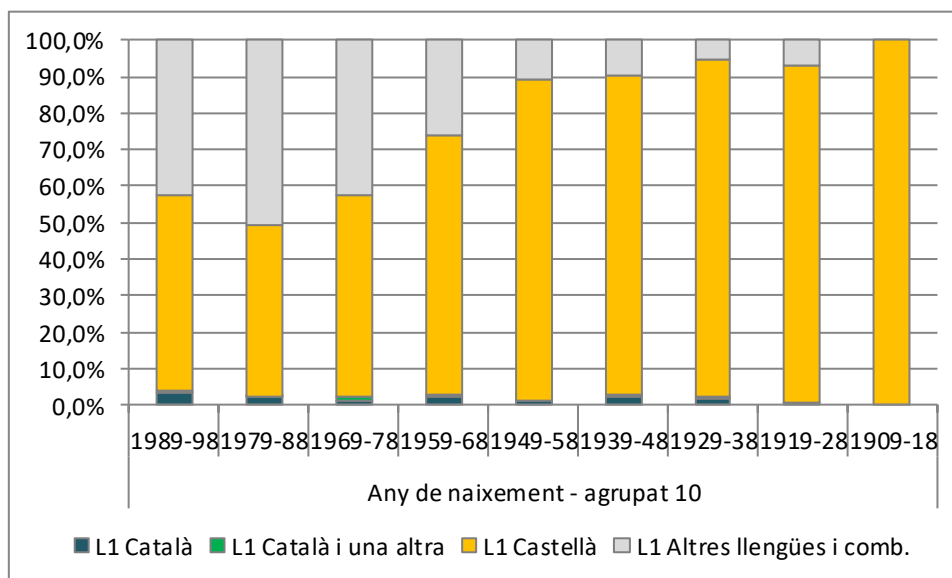
GRÀFIC 2. *Llengua inicial (L1) dels autòctons en percentatge*



FONT: EULP, 2013.

També ha augmentat la diversitat en l'origen sociolingüístic de la població al·lòctona, que en les generacions més joves té pràcticament la mateixa proporció de parlants inicials de castellà que d'altres llengües (i combinacions). Vegem-ho en el gràfic 3.

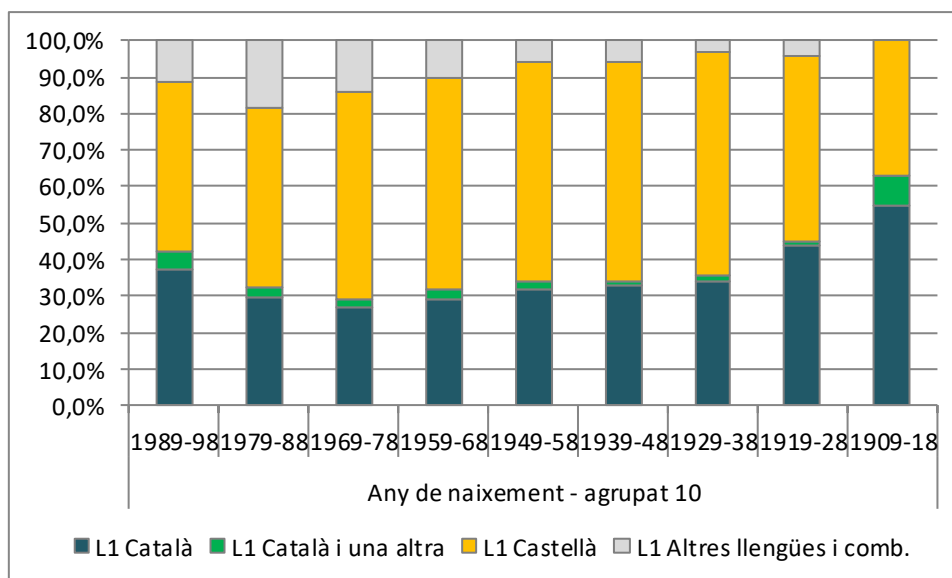
GRÀFIC 3. Llengua inicial (L1) dels al·lòctons en percentatge



FONT: EULP, 2013.

Si prenem en conjunt tota la població, tot i que el castellà és la llengua inicial (L1) majoritària de totes les cohorts nascudes a partir dels anys vint, en les generacions més joves de l'Enquesta d'Usos Lingüístics de la Població de 2013 tendeix a la baixa. Vegem-ho en el gràfic 4.

GRÀFIC 4. Llengua inicial (L1) de la població general en percentatge



FONT: EULP, 2013.

### 1.2.2. Són prou eficaços els processos d'inclusió sociocultural?

En primer lloc cal definir la *inclusió sociocultural*. En aquest treball ho farem en dues dimensions sociolingüístiques: segons la competència lingüística i segons les normes sociolingüístiques. Amb aquest objectiu, analitzarem la població al·lòctona, comparant-la amb la població autòctona. A més, tindrem en compte tres perfils segons l'origen geogràfic —i lingüístic— dels joves: els autòctons catalanoparlants inicials, els autòctons no catalanoparlants inicials i els al·lòctons. Vegeu-ho a la taula 1.

TAULA 1. Perfils d'origen de l'enquestat segons l'origen geogràfic i l'origen lingüístic (llengua inicial, L1)

	Origen geogràfic de l'enquestat		
	Autòctons	Origen a la resta de l'estat	Origen a la resta del món
<b>Català</b>	Autòctons catalanoparlants inicials	Al·lòctons	Al·lòctons
<b>L1</b>			
<b>Català i una altra llengua</b>	Autòctons catalanoparlants inicials	Al·lòctons	Al·lòctons
<b>Castellà</b>	Autòctons no catalanoparlants inicials	Al·lòctons	Al·lòctons
<b>Altres combinacions</b>	Autòctons no catalanoparlants inicials	Al·lòctons	Al·lòctons

Tot i que els autòctons bilingües inicials d'origen autòcton s'analitzen conjuntament amb els catalanoparlants inicials, la major part d'aquest grup (32,8 %) és catalanoparlant inicial, i no bilingüe inicial. La major part dels autòctons no catalanoparlants inicials (27,2 %) són castellanoparlants inicials, i només un grup minoritari és al·loglot. Finalment, els al·lòctons (40 %) són majoritàriament castellanoparlants inicials (28,7 %), però amb una forta presència dels al·loglots inicials (10,4 %). Vegem-ho a la taula 2.

TAULA 2. Perfils d'origen dels enquestats, segons la llengua inicial (L1), en percentatge

	L1 per origen			Total
	Autòctons catalanoparlants inicials	Autòctons no catalanoparlants inicials	Al·lòctons	
<b>L1</b>				
<b>Català</b>	30,5		0,8	31,3
<b>Català i una altra llengua igual</b>	2,4		0,1	2,5
<b>Castellà</b>		26,9	28,7	55,6
<b>Altres llengües i altres combinacions</b>		0,3	10,4	10,7
<b>Total</b>	32,8	27,2	40,0	100,0

### 1.2.3. Inclusió en les competències lingüístiques

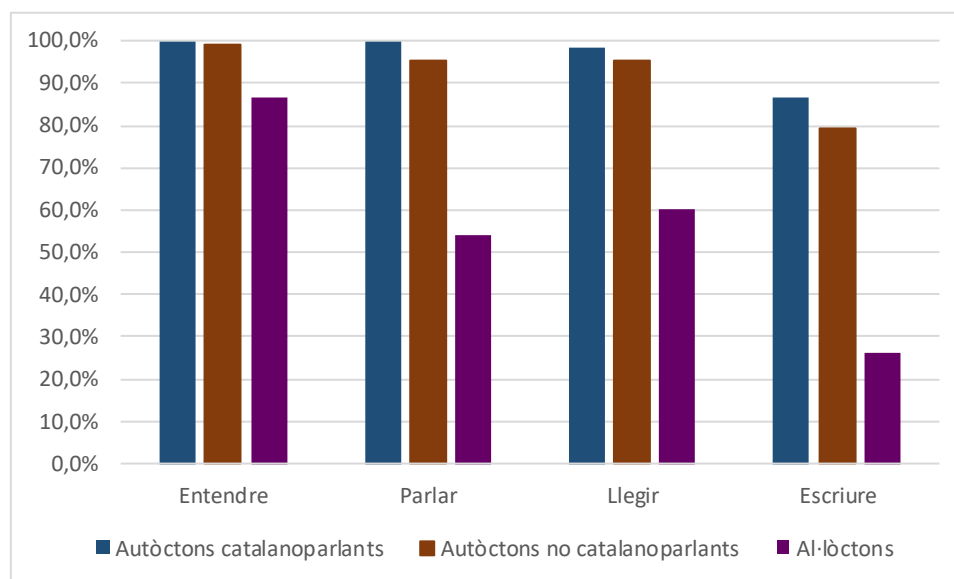
Una vegada definits els grups de població segons el seu origen lingüístic i familiar, els analitzarem sociolingüísticament. Pel que fa a competència lingüística, és bastant evident que a Catalunya **un símbol d'inclusió sociocultural és la capacitat de parlar el català i el castellà**, i en les generacions joves, també la capacitat d'**escriure** les dues llengües. Així, entre els autòctons el coneixement de català és del 99,9 % entre catalanoparlants inicials i del 95,4 % entre no catalanoparlants inicials. El coneixement del castellà és del 99,8 % i el 100 %, respectivament.

Pel que fa a la competència escrita del català entre els autòctons, la proporció és del 86,4 % entre els catalanoparlants inicials i del 75,9 % entre els no catalanoparlants inicials, mentre que els percentatges de competència del castellà entre els autòctons ascendeix al 98,8 % entre els catalanoparlants inicials i al 99,5 % entre els no catalanoparlants inicials. Amb tot, si atenem només a la població jove (entre quinze i vint-i-nou anys), els nivells de competència oral i escrita en les dues llengües és pràcticament universal per a la població autòctona: la mancança més notable entre joves es produeix només en els no catalanoparlants inicials autòctons, un 2,3 % dels quals declara no saber escriure'l.

Per contra, si atenem a la població al·lòctona, nascuda fora dels territoris de llengua catalana, s'observa una diferència molt important en l'adopció de la competència lingüística en català o en castellà. En termes generals, el nivell de competència en castellà dels al·lòctons és universal. No l'entén el 0,5 %, no el sap parlar el 0,6 % i no el sap escriure el 8,8 %. Però *entre els al·lòctons la competència en català no està universalitzada* de la mateixa manera: no l'entén el 13,4 %, no el sap parlar pràcticament la meitat (45,7 %) i no el saben escriure pràcticament tres quartes parts (73,9 %). Vegeu-ho al gràfic 5. *Entre els al·lòctons joves (entre quinze i vint-i-nou anys) aquestes deficiències són menors, però encara molt notòries: no entenen el català el 13 % dels joves al·lòctons, no el saben parlar el 28,2 % i no el saben escriure el 60,6 %.*

En síntesi, una anàlisi primerenca ens indica que, pel que fa a competències lingüístiques, els autòctons tenen similituds, indiferentment de la seva llengua d'origen, però els al·lòctons tenen deficiències molt notables en català.

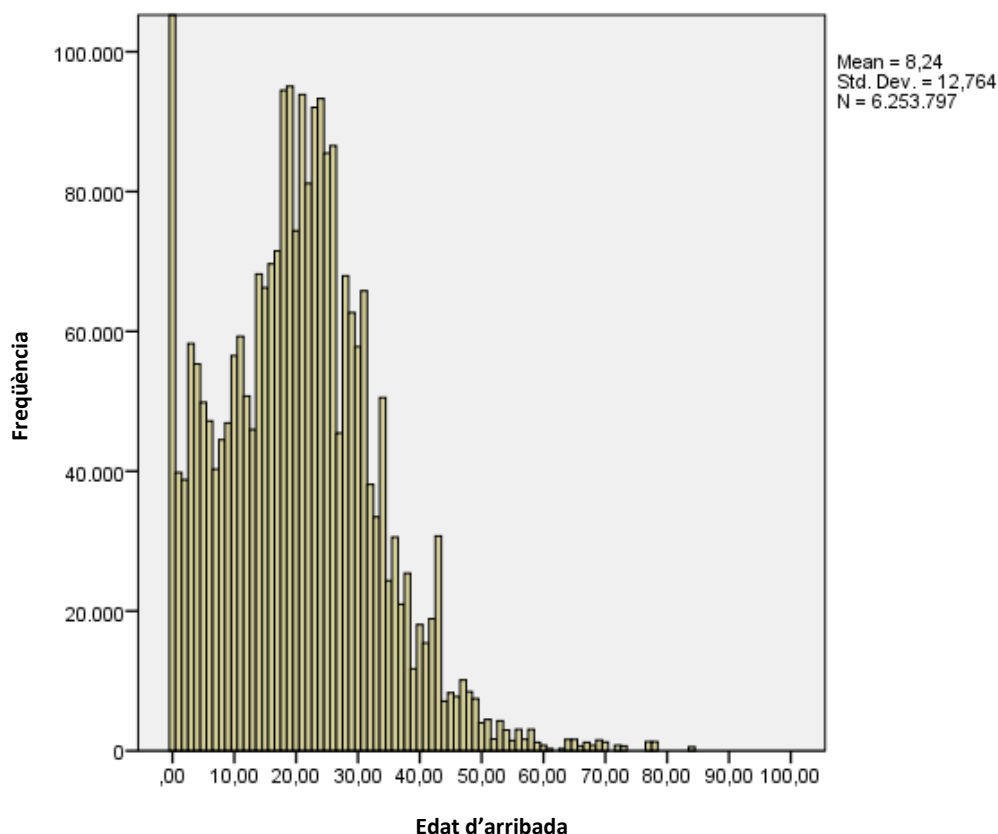
GRÀFIC 5. Coneixement del català segons el perfil d'origen en percentatges



FONT: EULP 2013.

A pesar que l'origen geogràfic dels enquestats és rellevant, tampoc se'ns ha d'escapar que l'edat d'arribada a Catalunya és una variable rellevant. Vegeu, en primer lloc, l'edat d'arribada dels enquestats al·lòctons al gràfic 6, on podem distingir un gruix important arribat abans de la majoria d'edat, i un altre en la joventut, amb edat laboral.

GRÀFIC 6. Edat d'arribada de l'enquestat. Nombres absoluts



FONT: EULP 2013.

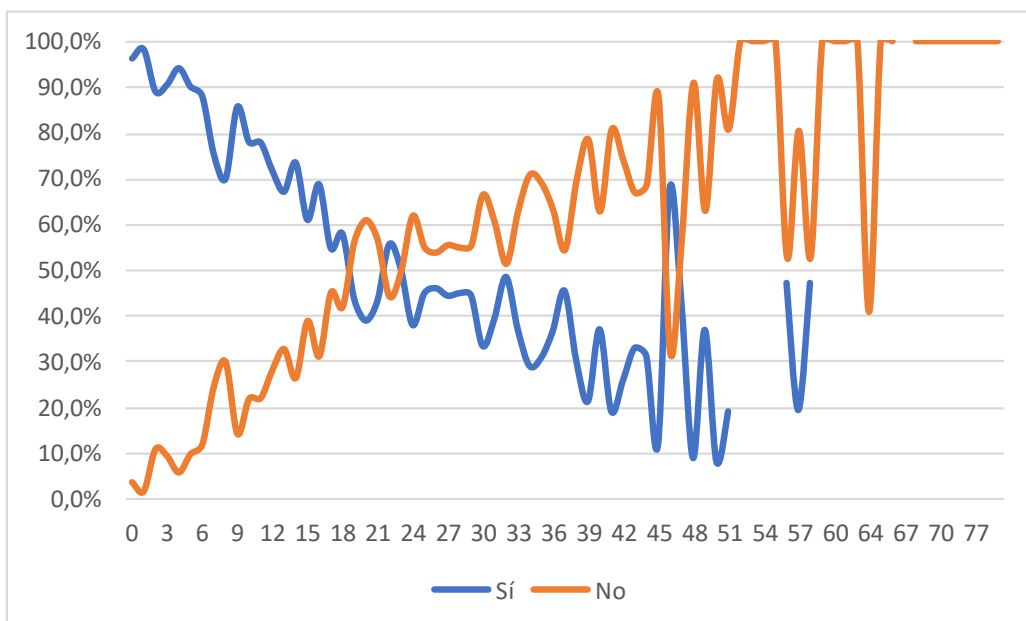
Si incorporem les informacions sociolingüístiques, en el cas dels al·lòctons, el coneixement del català s'associa per complet a l'edat d'arribada. Així, entre els que han arribat abans dels cinc anys el nivell de competència és quasi universal, havent-hi menys del 10 % que declara no saber parlar-lo. Els que han arribat entre els sis i els dotze anys ja tenen percentatges majors de no competents en català, que se situen entre el 10 % i el 30 %. En el cas dels arribats entre els tretze i els disset anys, superen el 30 % que no sap parlar el català, i entre els arribats a partir dels divuit anys, els que declaren no saber parlar català són més de la meitat. Vegem-ho al gràfic 7.<sup>2</sup>

---

2. Tingueu en compte que l'edat d'arribada està desagregada any per any, i això fa que els marges d'error augmentin i donin gràfics més variables, amb unes *dents de serra* més pronunciades. Hem preferit deixar-los en aquest nivell de desagregació per tal de poder determinar empíricament millor els llindars.



GRÀFIC 7. Coneixement del català i edat d'arribada entre la població general, en percentatges

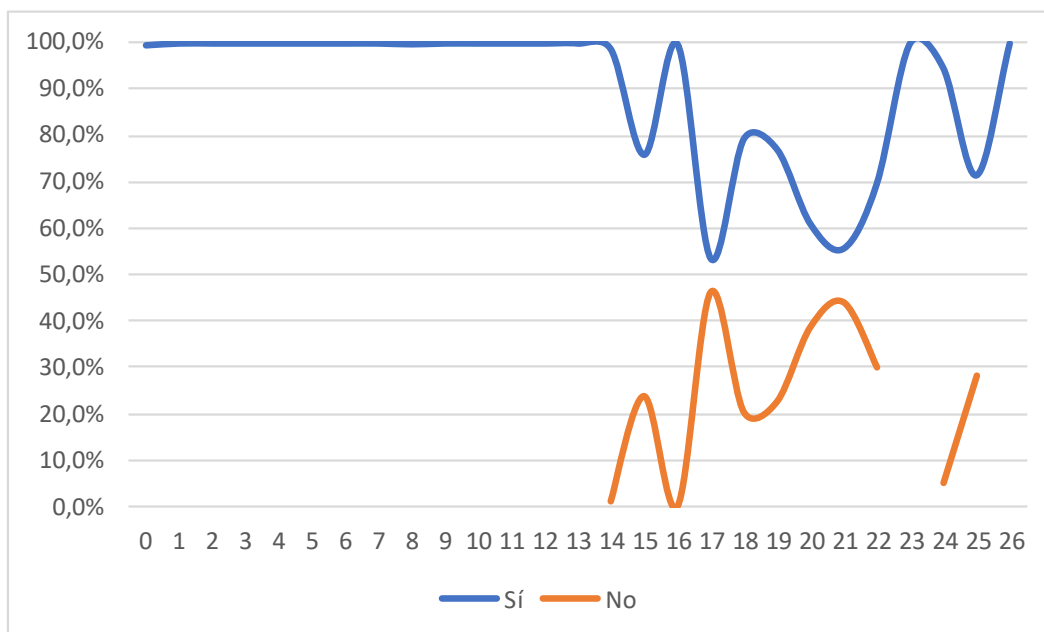


FONT: EULP 2013.

Amb tot, aquestes dades reflecteixen resultats per a tota la població, i per tant, una dinàmica històrica. Aquesta situació heretada s'ha corregit en els últims anys pel sistema educatiu. Si limitem l'anàlisi a la població jove (entre quinze i vint-i-nou anys), es mostra com tots els joves al·lòctons arribats abans dels catorze anys declaren saber parlar català. Per tant, els arribats durant l'educació primària fins al primer cicle de secundària han après a parlar en català. Els arribats a partir dels quinze anys mostren ja mancances més importants, però encara inferiors a les dels que han arribat en edat adulta.<sup>3</sup> Vegem-ho en el gràfic 8 en termes proporcionals (i en el Gràfic 9 en termes absoluts). Per tant, es pot afirmar que *en les últimes dècades el sistema educatiu de Catalunya ha estat capaç d'alfabetitzar en les dues llengües la població autòctona i la població al·lòctona arribada abans dels catorze anys (segon cicle de secundària).*

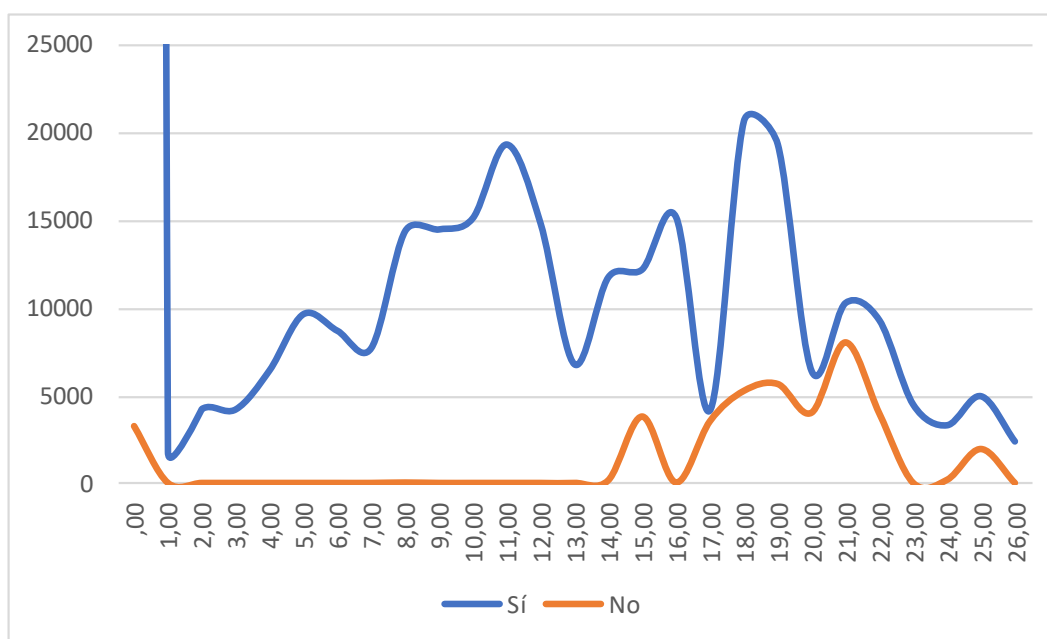
3. Tingueu en compte que l'anàlisi està desagregada any per any i, per tant, la significació dels resultats es veu minvada. Amb tot, l'objectiu no és establir els llinars exactes dels canvis, si no entendre les dinàmiques al llarg de l'edat d'arribada dels joves. La diferència de coneixement de català entre els al·lòctons arribats a Catalunya abans o després dels divuit anys és significativa ( $\chi^2=66,6; p=0,000$ ).

GRÀFIC 8. Coneixement del català i edat d'arribada entre la població jove, en percentatges



FONT: EULP 2013.

GRÀFIC 9. Coneixement del català i edat d'arribada entre la població jove, en nombres absoluts



FONT: EULP 2013.

#### 1.2.4. Inclusió en el comportament sociolingüístic: convergència lingüística

La major part de la població tendeix a convergir a la llengua de l'interlocutor (57,6 %), però una bona part de la població de Catalunya manté l'ús del castellà quan els contesten en català (30,5 %), una part menor manté l'ús del català quan els contesten en castellà (10,7 %), i una part menor tendeix a mantenir la llengua en què s'ha adreçat a l'interlocutor, sigui aquesta el català o el castellà. Vegeu-ho a la taula 3. Les raons per a la no convergència lingüística són

diverses, i poden atènyer a normes sociolingüístiques, actituds, raons ideològiques, de competència i/o confiança lingüística, etc. Amb tot, a Catalunya el manteniment del català s'associa, en bona part, a qüestions actitudinals, pel fet que tota la població sap parlar castellà, mentre que el manteniment del castellà s'associa en bona part a la manca de competència en català, pel fet que bona part dels que no convergeixen al català no saben parlar-lo.

TAULA 3. *Tries lingüístiques en interaccions lingüísticament divergents, en percentatge*

	Si vostè s'adreça a algú en català i aquesta persona li respon en castellà, vostè generalment què fa?		Total	
	Convergència al castellà	Manteniment del català		
Si vostè s'adreça a algú en castellà i aquesta persona li respon en català, vostè generalment què fa?	Convergència al català	57,6	10,7	68,3
	Manteniment del castellà	30,5	1,2	31,7
Total		88,0	12,0	100,0

FONT: EULP 2013.

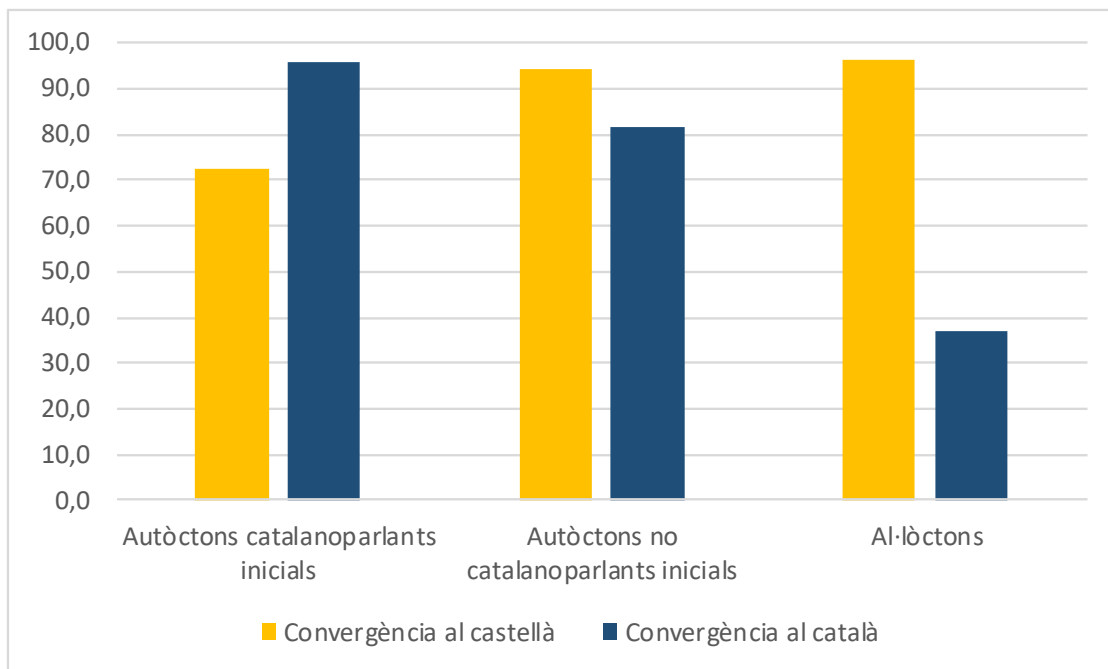
Tal com es pot observar al gràfic 10, entre els autòctons està generalitzada la convergència a la llengua de l'interlocutor, sigui quina sigui la primera llengua de l'enquestat i la llengua en què li contesta el seu interlocutor. La convergència dels autòctons a la segona llengua (L2) és superior al 70 %, tant entre catalanoparlants com entre no catalanoparlants inicials. Si atenem als al·lòctons, tenen una taxa de convergència al castellà similar a la dels autòctons no catalanoparlants. Però la convergència al català és molt inferior, i només un terç convergeix a l'ús del català en una interacció en què els contesten en català (36,9 %).

Tot i que en la població general trobem aquestes dinàmiques contraposades segons l'origen geogràfic, la mateixa anàlisi entre només els joves (entre quinze i vint-i-nou anys) permet desvetllar si les dinàmiques canvien generacionalment. L'anàlisi apunta que el comportament dels autòctons és similar al dels majors, però en el cas dels al·lòctons augmenta la taxa de convergència fins al 53,1 %, encara que lluny d'assimilar-se a la taxa dels autòctons no catalanoparlants (vegem-ho al gràfic 11).

Amb tot, en el gràfic 12 es pot observar que les taxes de convergència dels al·lòctons joves difereixen molt depenent de l'edat d'arribada. Tant és així que els al·lòctons arribats abans dels divuit anys tenen un comportament assimilable al dels autòctons no catalanoparlants inicials: convergeixen al castellà (89,4 %) i al català (71,9 %) en unes proporcions properes a les que ho fan els autòctons no catalanoparlants (95 % i 81,5 %, respectivament).

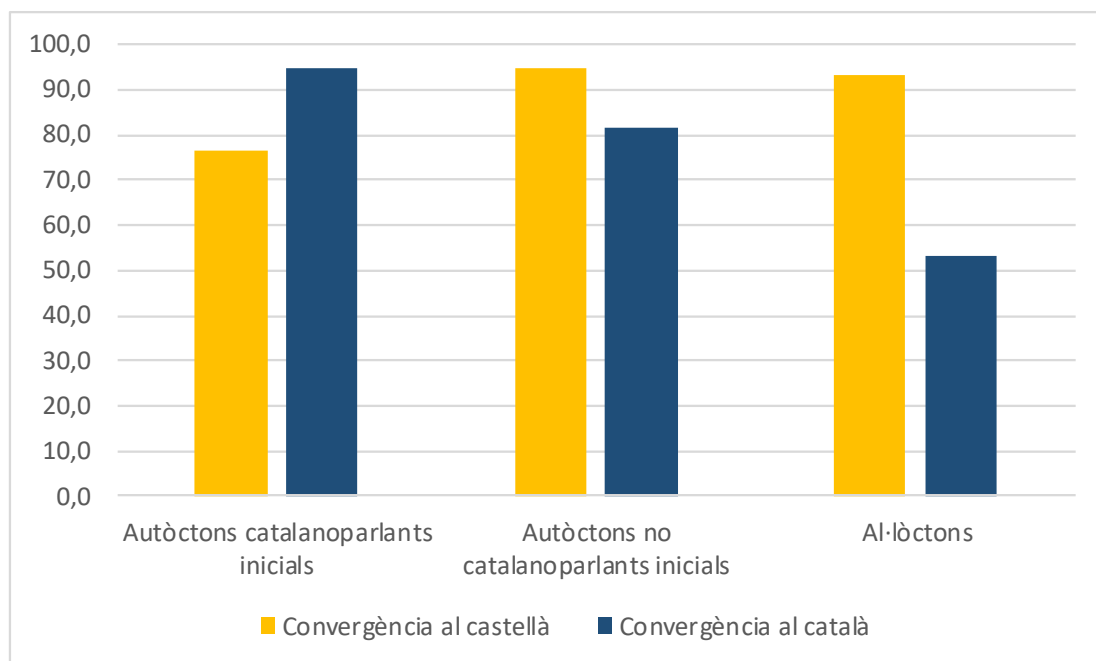
*Per tant, novament, els al·lòctons arribats a Catalunya en edat escolar tenen uns comportaments assimilables als dels autòctons pel que fa a la convergència a la llengua de l'interlocutor. Per contra, els al·lòctons arribats en edat adulta en bona part no convergeixen al català quan se'ls contesta en aquesta llengua.*

GRÀFIC 10. Tries lingüístiques en interaccions lingüísticament divergents segons l'origen lingüístic i geogràfic dels enquestats (tota la població), en percentatge



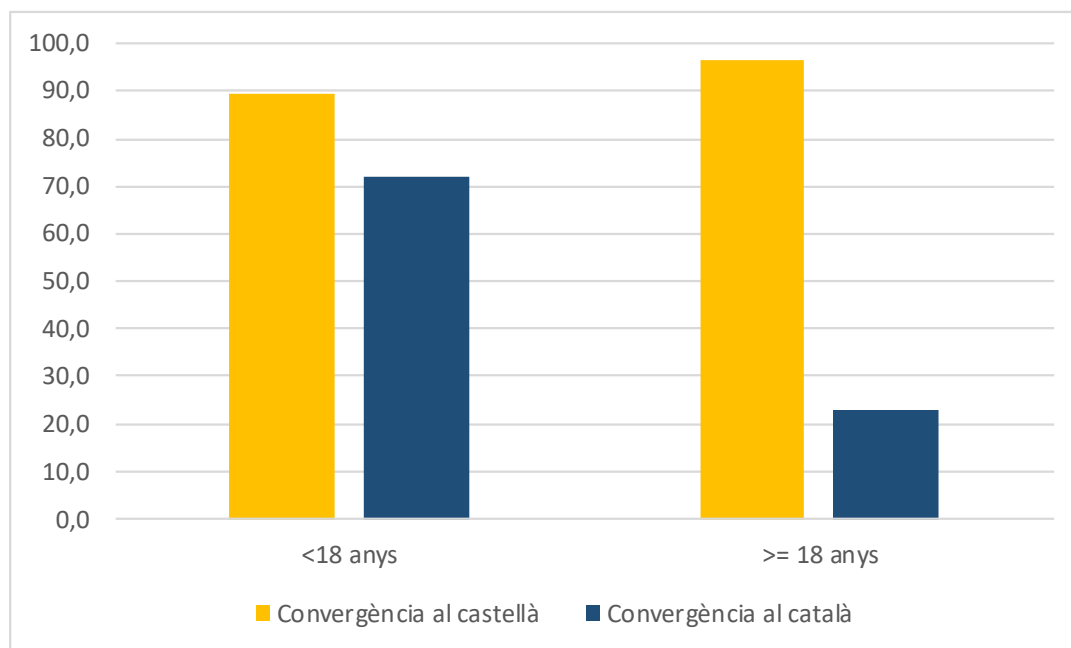
FONT: EULP 2013.

GRÀFIC 11. Tries lingüístiques en interaccions lingüísticament divergents segons l'origen lingüístic i geogràfic dels enquestats (joves), en percentatge



FONT: EULP 2013.

GRÀFIC 12. Tries lingüístiques en interaccions lingüísticament divergents segons l'origen lingüístic i geogràfic dels enquestats (al·lòctons segons l'edat d'arribada), en percentatge



FONT: EULP 2013.

Els resultats, per tant, apunten que la societat catalana ha estat capaç d'anivellar les competències lingüístiques en català i castellà dels autòctons, indiferentment de la seva llengua inicial (L1), i fins i tot ha aconseguit uns nivells assimilables per a població no nascuda al territori, però arribada en edat escolar. I amb relació al comportament sociolingüístic, els resultats són similars. **Per tant, en termes sociolingüístics és previsible que els nouvinguts desenvolupin un sentit de pertinença a la societat receptora com a marc de la cohesió social en un període raonable, i especialment vinculat als processos de socialització.** El sistema educatiu es mostra com la base de l'acolliment lingüístic i de la cohesió social, i com a tal, cal reforçar-lo.<sup>4</sup>

### 1.3. Xarxes de cohesió social<sup>5</sup>

*Creieu que en la societat catalana es despleguen satisfactòriament les xarxes actives de relació i de participació sociopolítica que promouen la cohesió social, i específicament en els aspectes sociolingüístics?*

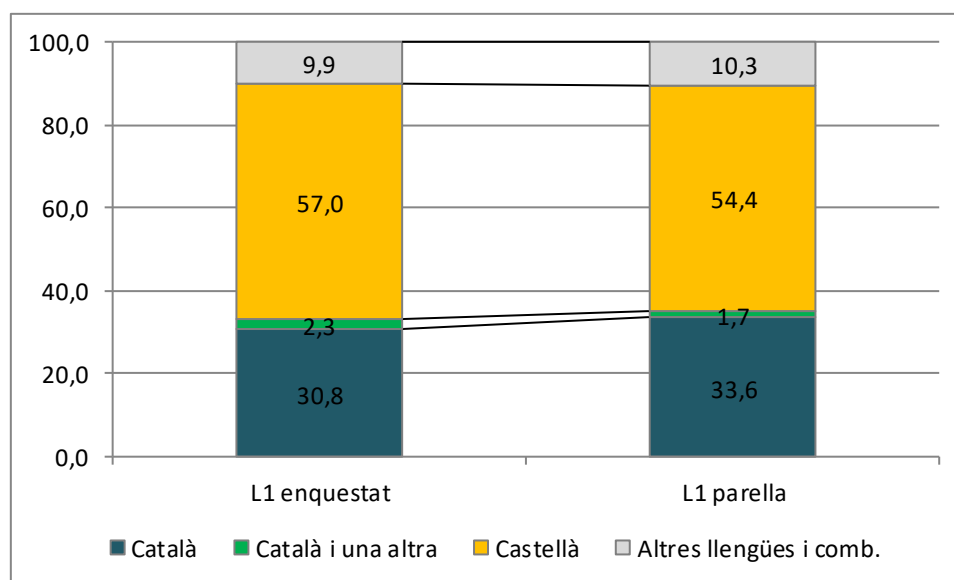
4. Estudis anteriors a tenir en compte: Francesc Xavier VILA I MORENO i Natxo SOROLLA (2016), «Capítol 6. Llengua i origen geogràfic», a *El coneixement del català 2011: Anàlisi sociolingüística del Cens de població del 2011* [en línia], Barcelona, Generalitat de Catalunya. <[http://llengua.gencat.cat/ca/serveis/informacio\\_i\\_difusio/publicacions\\_en\\_linia/btpl\\_col/analisi-cens-de-poblacio-del-2011](http://llengua.gencat.cat/ca/serveis/informacio_i_difusio/publicacions_en_linia/btpl_col/analisi-cens-de-poblacio-del-2011)>, p. 104-124.

5. Estudis anteriors a tenir en compte: Natxo SOROLLA (2010), «Famílies lingüísticament mixtes segons l'enquesta EULP08», *Cercle 21* [en línia], núm. 8 (20 desembre): *Les famílies multilingües en l'entorn català*, <<https://cercle21iesborrany.wordpress.com/category/butlleti-num-8-les-families-multilingues-en-lentorn-catala-20-desembre-2010>>.

### 1.3.1. Llengua de la parella

Quan en un estudi sociolingüístic es pregunta a l'enquestat per la seva llengua inicial (L1) i per la de la seva parella, aquests haurien de ser similars. Amb tot, a l'EULP de 2013 la proporció d'enquestats catalanoparlants inicials és inferior que la de parelles catalanoparlants inicials — amb 2,7 punts de diferència. La proporció d'enquestats castellanoparlants i bilingües inicials és superior que la de parelles castellanoparlants inicials — amb 2,6 i 0,6 punts de diferència, respectivament.<sup>6</sup> La proporció d'al·loglots inicials és molt similar per als dos valors, amb 0,4 punts de diferència. Vegem-ho al gràfic 13.

GRÀFIC 13. Llengua inicial de l'enquestat i de la seva parella, en percentatges



FONT: EULP 2013.

Amb els valors anteriors es pot calcular la distribució lingüística (L1) d'aquestes combinacions de dues persones —díades enquestat-parella— sota el supòsit que les tries fossin un acte aleatori. I es poden comparar amb la distribució real que tenen a la societat. Així, amb un 30,8 % d'enquestats que són catalanoparlants inicials i un 33,6 % de parelles catalanoparlants inicials, caldria esperar un 10,3 % de parelles formades per un enquestat catalanoparlant inicial i una parella catalanoparlant inicial ( $30,8 \times 33,6 / 100 = 10,3$ ). Amb tot, aquestes combinacions representen el 19,5 % de les que realment s'observen a l'enquesta. Per la qual cosa, les combinacions formades per catalanoparlants inicials en la societat es produeixen 9,1 punts percentuals per damunt del que caldria esperar amb una distribució aleatòria. Això es deu al fet que, com és habitual, les tries de parella no són aleatòries, ja que en les relacions socials es produeix homofília, perquè es tendeix a tenir més relació amb persones que tenen atributs similars als propis, com per exemple la llengua inicial.

A la taula 4 es poden observar les diferències entre els valors observats i els valors esperats en la combinació segons la llengua inicial de l'enquestat i la seva parella. Els tres valors observats que superen els esperats amb una distribució aleatòria (en blau) són els de les relacions homòfiles: els catalanoparlants tenen major tendència a emparellar-se entre ells, els

6. Aquestes diferències es podrien deure a que els enquestats infrarepresenten, possiblement per desconeixement, el passat castellanoparlant de les seves parelles.

castellanoparlants inicials també entre ells, i els al·loglots inicials, també. En conseqüència, però, les relacions heteròfiles són menys comuns.

Però en la taula 5, per grups d'edat, es pot observar que **la tendència a l'homofília sociolingüística ha tendit a reduir-se en les generacions més joves** —tenir parella de la mateixa llengua inicial. Així, si bé en la població gran —més grans de seixanta-quatre anys— hi ha 14 punts percentuals més de parelles catalanoparlants de les que caldria esperar amb una distribució aleatòria, aquesta «sobrerepresentació» ha tendit a reduir-se fins a menys de 7 punts de diferència entre la població més jove. Una dinàmica similar ocorre amb les parelles entre castellanoparlants inicials, que entre els grans són 14,5 punts més comuns del que caldria esperar amb una distribució aleatòria, però només 7,2 punts més comuns entre els més joves. Ambdues dinàmiques van associades a un increment de les combinacions lingüísticament mixtes i, indirectament, a una major confluència dels dos grups sociolingüístics.

En el cas dels al·loglots, tot i que els resultats bruts apunten que les majors diferències entre valors observats i valors esperats es troben en les generacions més joves, aquest fet està molt relacionat amb el gran increment que ha tingut aquest grup en els últims anys. Així, a les generacions joves també hi ha més presència d'al·loglots i, per tant, s'hi poden produir les diferències més grans. Si relativitzem la diferència entre els valors observats i els valors esperats en relació amb el volum de valors esperats, es pot observar com entre els més grans hi havia unes 10 vegades més de parelles formades per dos al·loglots que no les que es produirien amb una distribució aleatòria. Però tal com es va reduint l'edat, aquesta proporció es va reduint fins a una relació de 5 a 1 i, per tant, la distribució de parelles joves formades per al·loglots és més propera a una distribució aleatòria, cosa que fa que també entre joves al·loglots s'observi que té menor intensitat l'homofília entre al·loglots inicials.

TAULA 4. Diferències entre els valors observats i els valors esperats en la formació de parelles segons la llengua inicial de l'enquetat i la parella, en percentatge

		L1 enquetat			
		Català	Català i una altra llengua	Castellà	Altres llengües i combinacions
L1 parella	Català	9,1	0,1	-7,0	-2,2
	Català i una altra llengua	-0,1	0,1	0,0	0,0
	Castellà	-7,2	-0,1	10,9	-3,6
	Altres llengües i combinacions	-1,9	-0,1	-3,8	5,8

FONT: EULP 2013.

TAULA 5. Homofília segons la llengua de l'enquetat i la parella (població total i per grups d'edat), en percentatge

	Català	Castellà	Altres llengües i combinacions
<b>TOTAL</b>	<b>9,1</b>	<b>10,9</b>	<b>5,8</b>
15-29	6,9	7,2	5,8
30-44	6,4	9,9	9,2
45-64	9,0	10,7	4,9
> 64	14,0	14,5	2,0

FONT: EULP 2013.

#### 1.4. Llengua i posició política

*Quina creieu que és la tendència en la correlació entre el perfil sociolingüístic dels ciutadans i com s'identifiquen políticament? Creieu que l'èmfasi del projecte sobiranista en la primacia pública del català pot comprometre la identificació dels ciutadans que no tenen el català com a llengua pròpia?*

Els estudis EUL no permeten aquesta anàlisi. Existeixen estudis sobre aquest aspecte, però bona part d'aquests són dispersos i en format de comunicacions o apunts de bloc. Amb tot, hi ha un estudi central, fet pels sociolingüistes Albert Fabà i Joaquim Torres Pla (2017).<sup>7</sup> L'11 de setembre de 2012 es considera un punt d'inflexió en l'independentisme a Catalunya. Les dades que aporten els autors inclouen un baròmetre del CEO anterior a aquesta data (10/2011), un altre que comparativament mostra un punt de màxima efervescència de les posicions favorables a la independència (2/2013) i dos baròmetres amb resultats similars, i més matisats, que apuntarien a una consolidació del canvi. Partim del fet que la posició sobre la independència és diferent segons la llengua inicial o l'origen geogràfic familiar, i aquest fet ocorria abans del 2012 i es continua produint posteriorment.

Si es compara el primer baròmetre amb els dos últims, es pot observar que **l'augment del suport a la independència es produeix entre tots els col·lectius segons l'origen geogràfic. I a més, es pot observar que l'augment es produeix amb una intensitat similar**: entre els que tenen dos progenitors autòctons es produeix un augment que ronda el 50 % més d'efectius favorables a la independència, i els autòctons que no tenen cap progenitor autòcton augmenten el suport al voltant del 40 %. Per contra, dos col·lectius superen aquest augment: els que tenen un únic progenitor autòcton i els al·lòctons, que en tots dos casos doblen els seus efectius. Per tant, segons l'origen geogràfic familiar, les dades apunten que els canvis que es produeixen en els últims anys en la societat catalana no són menys intensos en els grups al·lòctons o en els descendents de parelles al·lòctones.<sup>8</sup> Vegem-ho en el gràfic 14.

---

7. Els autors han fet dues presentacions a les Jornades de la Xarxa CRUSCAT (2016 i 2018). En les últimes van presentar «Llengua i procés en temps convulsos, segons les enquestes del CEO», on analitzaven les últimes variacions sobre la llengua inicial que es van produir en els primers baròmetres de 2018 i com es relacionen amb els canvis sociopolítics a Catalunya. També tenen una publicació anterior (Fabà i Torres Pla, 2015). Des de la sociolingüística també ho ha tractat Carles de Rosselló (2017).

Miquel Strubell (Querol i Strubell, 2009) va treballar fa uns anys sobre l'associació de la llengua i el vot polític, amb dades a nivell comarcal o municipal. Va presentar resultats en unes jornades sociolingüístiques a Tarragona. Una anàlisi més aprofundida pot seguir els resultats dels estudis ICP (matrius accessibles en línia), o explorar els estudis del CEO.

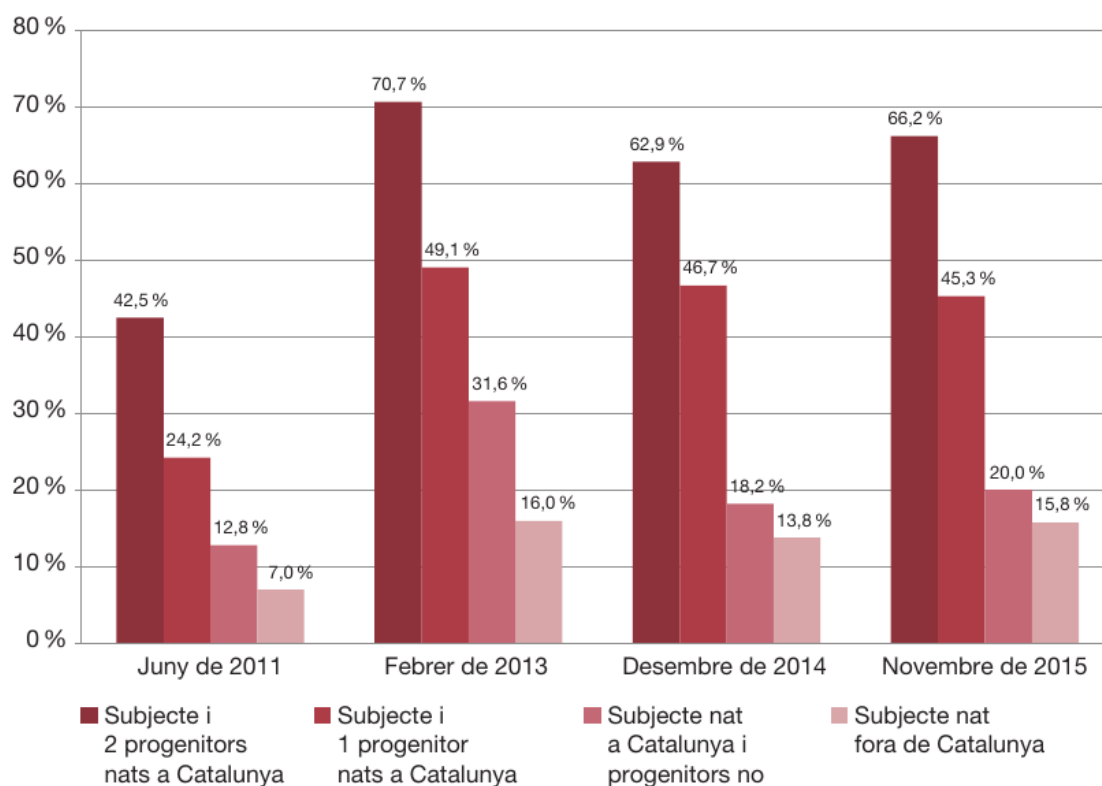
El treball de Roger Tugas (2018) estudia més a fons l'associació entre posició política i altres variables, entre elles, les sociolingüístiques i l'origen. Amb tot, es tracta d'un estudi sincrònic que no permet comparar els resultats abans i després del 2012 i, per tant, no permet analitzar-ne l'evolució.

A més, caldria aprofundir en una anàlisi longitudinal sobre dues qüestions associades: la identitat nacional i el vot polític.

8. Una altra anàlisi possible és la de la llengua d'identificació dels enquestats. Els resultats apunten que entre la població que té el castellà com a llengua d'identificació, el canvi és menys intens. Amb tot, cal tenir en compte que es tracta de la llengua d'identificació i no la llengua inicial dels enquestats. El canvi per origen lingüístic és similar al que es produeix per origen geogràfic familiar, i indica que el canvi ha afectat tots els grups. Però quan es tracta de la llengua d'identificació, són representacions lingüístiques, més associades a les posicions polítiques, i per tant, aquí sí que s'observa una polarització, en el sentit que els castellanoparlants que s'identifiquen només amb el



GRÀFIC 14. Evolució de la resposta «independència» a la pregunta sobre la relació Catalunya-Espanya, segons l'origen familiar (Fabà Prats i Torres i Pla, 2017)



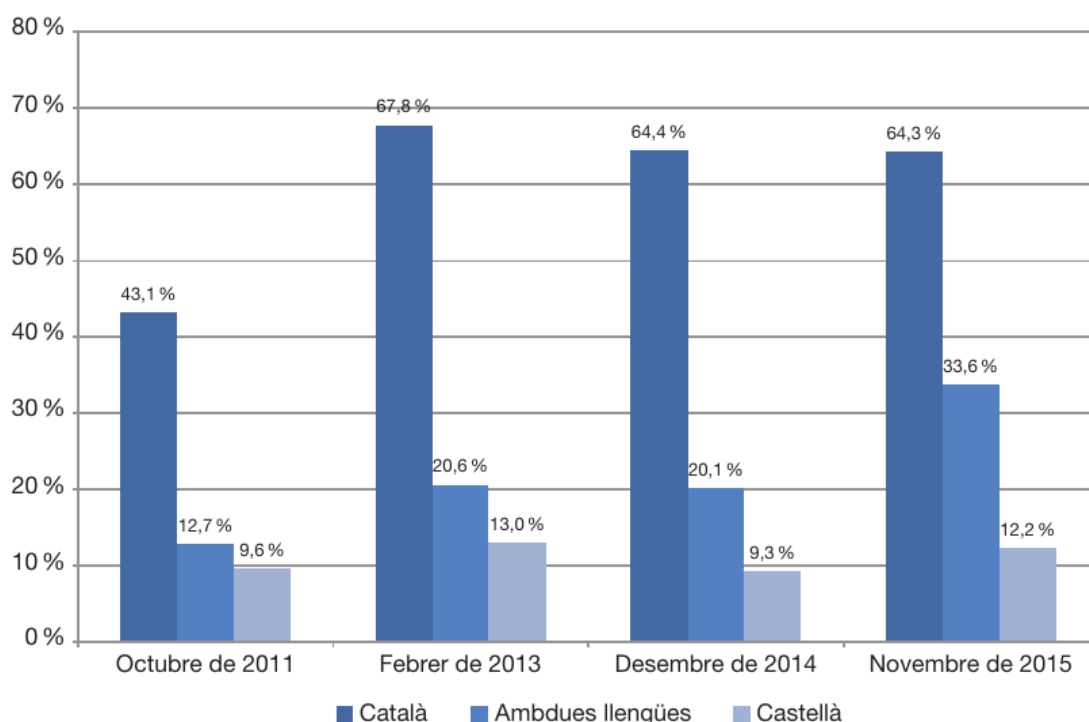
FONT: Elaboració pròpia a partir de les enquestes del CEO.

Una altra manera d'analitzar la relació entre llengua i posició política és analitzar el vot segons la llengua inicial (gràfic 15). En primer lloc, cal tenir en compte que el vot a partits sobiranistes és més divers sociolingüísticament que no pas el vot a partits unionistes. Així, el partit que té menys votants de llengua inicial castellana és Junts per Catalunya, tot i que representen un 23,7 % del seu electorat, seguit de la CUP, amb un 28,5 % de castellanoparlants inicials i ERC, amb un 32,6 %. En oposició, Catalunya en Comú-Podem només té un 15,2 % de catalanoparlants inicials, seguit del PSC (10,1 %), el PPC (9,1 %) i Ciutadans (8,7 %), tots ells amb una proporció menor del grup minoritari de parlants inicials. Vegeu-ho a la taula 6.

castellà són menys favorables a la independència que els castellanoparlants inicials en general, part dels quals s'identifiquen amb les dues llengües —o només el català— i tenen posicions diferents.

Així, entre els enquestats que tenen el català com a llengua d'identificació, el suport augmenta al voltant del 50 %, entre els bilingües inicials aquest augment és superior, mentre que entre els castellanoparlants se situa entre l'estabilitat o l'augment més moderat. Per tant, per llengua d'identificació, sí que es detecta certa polarització, pel fet que l'augment del suport a la independència és més limitat entre els castellanoparlants que no entre els catalanoparlants. Amb tot, cal tenir en compte que aquestes dades haurien de ser ratificades amb dades sobre la llengua inicial.

GRÀFIC 15. Evolució de la resposta «independència» a la pregunta sobre la relació Catalunya-Espanya, segons la llengua d'identificació (Fabà Prats i Torres i Pla, 2017)



FONT: Elaboració pròpia a partir de les enquestes del CEO.

TAULA 6. Llengua inicial segons intenció de vot al Parlament de Catalunya<sup>9</sup>

	Junts per Catalunya	CUP	ERC	Catalunya en Comú Podem	PSC	PPC	C's
Català (valencià/balear)	70,2 %	61,0 %	57,8 %	15,2 %	10,1 %	9,1 %	8,7 %
Castellà	23,2 %	28,5 %	32,6 %	68,1 %	83,3 %	86,4 %	86,6 %
Totes dues igual: català (valencià/balear) i castellà	3,3 %	7,3 %	7,2 %	11,6 %	2,9 %		0,8 %
Altres llengües o altres combinacions	2,0 %	3,3 %	2,4 %	5,1 %	3,6 %	4,5 %	3,9 %

FONT: CEO, 3r baròmetre de 2018.

Per tal de mesurar la polarització política, analitzem aquesta realitat des d'una perspectiva inversa: analitzem com ha evolucionat el vot segons la llengua inicial. S'ha tendit a agrupar els partits de Catalunya en tres blocs. Dos blocs són clars i es defineixen per la seva posició respecte a la independència. Els partits sobiranistes agrupen les diferents formes electorals d'ERC, CiU, la CUP i altres partits que han explicat una posició favorable a la independència en els darrers anys. Els partits constitucionalistes agrupen el PSC, C'S, el PP i altres partits que han explicat

9. GENERALITAT DE CATALUNYA. CENTRE D'ESTUDIS D'OPINIÓ, *Baròmetre d'opinió política: 3a onada, 2018* [en línia], <<http://ceo.gencat.cat/ca/barometre/detall/index.html?id=6868>>.

una posició desfavorable a la independència, una primacia de la Constitució espanyola, i han estat favorables a l'aplicació de l'article 155 de la Constitució. En tercer lloc, distingim la posició d'altres partits com CSQP, ICV i altres confluències que han mantingut un paper favorable a un referèndum bilateral o han matisat la seva posició en un bloc o en un altre. Tal com es pot observar a la taula 7, els catalanoparlants inicials han canviat les seves adhesions des de 2011: han augmentat el vot a partits sobiranistes i l'han reduït a partits constitucionalistes i altres. Per contra, els castellanoparlants inicials han reduït la seva adhesió a partits sobiranistes i l'han augmentat a partits constitucionalistes i altres.

A més, una anàlisi primfilada permet observar una polarització del vot dintre dels blocs, ja que els catalanoparlants han reduït el vot a CiU i al PSC i l'han augmentat a ERC i a la CUP, i els castellanoparlants inicials han reduït el vot al PSC i CiU i l'han augmentat al PPC i a Ciutadans. Per tant, **en relació amb el vot polític sí que s'observa una polarització**, pel fet que la llengua actualment s'associa més amb el bloc de partits al qual es vota, en comparació a fa set anys, i dintre de cada bloc, el vot també ha tendit a incrementar-se en els partits amb posicions més polaritzades.

TAULA 7. Comparació del vot per blocs polítics segons la llengua inicial en percentatge (entre el 2015 i el 2011 i entre el 2018 i el 2011)<sup>10</sup>

	Català		Castellà	
	2015-2011	2018-2011	2018-2011	2015-2011
<b>Sobiranistes</b>	7,8	9,1	-14,3	-12,9
<b>Altres</b>	-3,3	-2	2,1	5,6
<b>Constitucionalistes</b>	-4,5	-7,2	12,2	7,3

FONT: CEO, baròmetres de 2011, 2015 i 2018.

10. Generalitat de Catalunya. Centre d'Estudis d'Opinió, *Baròmetre d'opinió política: Estudis 661, 804 i 908* [en línia], <<http://ceo.gencat.cat>>.

## Referències

- BRETXA, Vanessa; FARRÉ, Mireia; MARTÍNEZ MELO, Montserrat; MASATS, Marta; NAVARRO, Montse; OLLER, Eulàlia; DE ROSSELLÓ, Carles; ROVIRA, Cristina; SOROLLA, Natxo; TORRAS, Clara; TORRES PLA, Joaquim; UBALDE, Josep; VILA I MORENO, Francesc Xavier (2018). *Anàlisi de l'Enquesta d'usos lingüístics de la població a Catalunya 2013*. Vol. 1: *Coneixements, usos, transmissió i actituds lingüístics* [en línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura.  
<[https://llengua.gencat.cat/web/.content/documents/publicacions/btpl/arxius/23\\_EULP\\_Catalunya\\_2013-vol.1.pdf](https://llengua.gencat.cat/web/.content/documents/publicacions/btpl/arxius/23_EULP_Catalunya_2013-vol.1.pdf)>.
- FABÀ, Albert; TORRES PLA, Joaquim (2015). «Llengua i sobiranisme. Una anàlisi sociolingüística sobre les dades del CEO (Centre d'Estudis d'Opinió)» *Revista de Llengua i Dret* [en línia]. <<https://eapc-rld.blog.gencat.cat/2015/03/19/llengua-i-sobiranisme-una-analisi-sociolinguitica-sobre-les-dades-del-ceo-centre-destudis-dopinio-albert-faba-i-joaquin-torres>>.
- (2015). «Cau realment el suport a la independència a Catalunya?» *A. Crític* [en línia]. <<http://www.elcritic.cat/datacritic/cau-realment-el-suport-a-la-independencia-a-catalunya-4851>>.
- (2017). «El suport a la independència de Catalunya segons la llengua d'identificació i altres variables (2011-2015)». *Treballs de Sociolingüística Catalana* [en línia], núm. 28. <<https://raco.cat/index.php/TSC/article/view/97385/421274>>, p. 301–319.
- GENERALITAT DE CATALUNYA (2019). *Els usos lingüístics de la població de Catalunya: Resultats de l'Enquesta d'usos lingüístics de la població: 2018* [en línia]. <<https://llengua.gencat.cat/web/.content/documents/dadesestudis/altres/arxius/dossier-eulp-2018.pdf>>.
- QUEROL, Ernest; STRUBELL, Miquel (2009). «Llengua i reivindicacions nacionals a Catalunya: Evolució de les habilitats, dels usos i de la transmissió lingüística (1997-2008)». *Revista de Llengua i Dret* [en línia], núm. 54. <<http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/2373/n54-solis-ca.pdf>>.
- TUGAS, Roger (2018). «El suport a la independència ha caigut realment vuit punts en tres mesos?» [en línia]. *Nació Digital*. <<https://www.naciodigital.cat/noticia/149263/suport/independencia/caigut/realment/vuit/punts/tres/me-sos>>.